

SPRAWIEDLIWI WŚRÓD NARODÓW ŚWIATA

Agnieszka Kaniut #12296

Maria Kałuża #12296a

Podczas dzisiejszej uroczystości, odbywającej się w ramach 9. Festiwalu Kultury Żydowskiej Warszawa Singera, pragniemy oddać hołd dwóm wspaniałym kobietom, śp. Agnieszce Kaniut i jej bratanicy śp. Marii Kałuży. W czasie Zagłady uratowały one małe dziewczynki, siostrę Ester i Cyporę Spiegel.

Żydowska rodzina Spieglów mieszkała przed wojną w Chorzowie, gdzie utrzymywała się ze sklepu z galanterią. Podczas okupacji zmuszeni byli do opuszczenia domu i przeniesienia się do Sosnowca, gdzie mieszkali rodzice Abrama Spiegla. Tam trafili do getta, utworzonego przez Niemców w dzielnicy Środula.

Po kolejnych akcjach likwidacyjnych Abram i Lea Spieglowie postanowili ratować swoje córki i przekazać je w ręce swojej znajomej, Agnieszki Kaniut. Początkowo kobieta zgodziła się przyjąć tylko jedną z dziewczynek, ale po gorących namowach ostatecznie zgodziła się na przyjęcie obu. Esterę i malutką Cyporę wywieziono w koszach ze śmieciami do fabryki poza gettem, w której pracowała Lea. Pani Kaniutowa odebrała je od niej i zawiozła do swojego domu w Chorzowie.

Przez pierwsze tygodnie dziewczynki były ukrywane w piwnicy na węgiel. „Ciocia Kaniut” troszczyła się o nie, przynosiła im jedzenie i odbierała nieczystości. Zarówno ona, jak i jej mąż byli w pełni świadomi, z jak dużym ryzykiem wiąże się pomaganie Żydom. Gdyby odkryto ich sekret, nie pomógłby im nawet ich wysoki status społeczny.

Gdy dziewczynki zaczęły chorować, pani Kaniutowa przeniosła je do mieszkania. Ponieważ ukrywanie ich obu było zbyt trudne i ryzykowne, postanowiła zatrzymać Cyporę, a starszą Esterę (po przefarbowaniu jej włosów na blond) przekazać do domu swojego brata Augustyna Kansy i jego żony Franciszki. Tam dziewczynką z ogromną troską zajęła się ich córka Maria, która niebawem wyszła za mąż za żołnierza Wehrmachtu. Ze względu na ryzyko dekonspiracji, Maria Kałuża zmuszona była oddać Esterę na przechowanie na wieś do pewnego chłopca, który niestety okazał się być brutalnym i apodyktycznym człowiekiem. Widząc niedolę dziewczynki, Maria starała się ją jak najczęściej odwiedzać i zabierać do siebie do domu, gdy tylko było to możliwe.

Niestety niebezpieczeństwo dekonspiracji zaczęło po jakimś czasie grozić również młodszej siostrze i Agnieszka Kaniut zdecydowała o przekazaniu Cypory zamożnemu małżeństwu Volksdeutsche z Cieszyna. Ponieważ nie mieli własnych dzieci, chętnie adoptowali dziewczynkę, ale nie wiedzieli o jej żydowskim pochodzeniu. „Ciocia Kaniut” odwiedzała ją często i sprawdzała, czy dziewczynce nie dzieje się krzywda.

Lea Spiegel przeżyła wojnę i po powrocie z obozów zgłosiła się po swoje córki. W 1947 r. przez Niemcy wyemigrowały do Izraela, skąd przez wiele lat utrzymywały kontakt z Agnieszką Kaniut i Marią Kałużą.

Obie Ocalone, Ester Gur-Arie i Cypora Klang, przybyły na dzisiejszą uroczystość, aby w symboliczny sposób podziękować swoim wybawczyniom. Medale i dyplomy honorowe wręczą wraz z Ambasadorem Izraela na ręce dzieci śp. Marii Kałuży, pani Angeliki Kałuży i pana Eugena Kałuży.

Warszawa, 31.08.2012

Righteous Among the Nations
Agnieszka Kaniut #12296
Maria Kałuża #12296a

At today's ceremony, which is held as part of the Ninth Edition of Festival "Warsaw of Singer", we would like to pay tribute to two exceptional women: to the late Agnieszka Kaniut and to her niece, the late Maria Kałuża. In the time of the Holocaust they saved two little sisters, Ester and Cypora Spiegel.

Before the war, a Jewish family by the name of Spiegel lived in Chorzów. They supported themselves by running a shop dealing in fashion accessories. During the occupation The Spiegels were forced to leave their house and move to Sosnowiec, where Abram's parents lived. In Sosnowiec they were locked in the ghetto established by the Germans in the district Środula.

Upon several liquidation actions, Abram and Lea Spiegel decided to rescue their daughters, and put them under the guardianship of their friend Agnieszka Kaniut. At first, the women had agreed to take in only one girl, however, after further entreaties, she finally agreed to take both girls in. Estera and little Cipora were smuggled out of the ghetto in waste bins and transported to the factory where Lea was working at that time. Mrs Kaniut picked up the girls from Lea, and took them to her house in Chorzów.

For the first weeks the girls were hiding in a coal cellar. Auntie Agnieszka was looking after them, she was bringing food and removing waste. She and her husband, both were fully aware of risks they were taking while helping Jews. If somebody had discovered their secret, even their high social status would not have been of much help.

When the girls fell sick, Mrs Kaniut moved them to her apartment. Hiding two girls was too complicated and risky, therefore she made a decision to keep only Cipora, and to send the elder girl, Estera (but first she dyed her hair blond) to her brother's house. His name was Augustyn Kansy, his wife's name was Franciszka. There, Maria, Augustyn and Franciszka's daughter, was taking care of the girl. Shortly after Maria married a Wehrmacht soldier. Due to the risk of exposure, Maria Kałuża was forced to place Estera at some peasant's, in a village. The peasant turned out to be a despot and a cruel men. Maria knew about Estera's misery, she was trying to visit the girl as often as it was possible, and to take Estera to her house whenever it was safe.

Unfortunately, soon the younger sister faced the threat of being unmasked as well. Therefore Agnieszka Kaniut decided to place the girl with a wealthy couple of ethnic Germans (Volksdeutsche) from Cieszyn. They had no children of their own, so they willingly adopted the girl, yet they had no idea about her Jewish descent. Auntie Agnieszka often visited the girl to check if she was treated well.

Lea Spiegel survived the war, and after she returned from the camp, she came back for her daughters. In 1947, through Germany, they immigrated to Israel. They remained in contact with Agnieszka Kaniut and Maria Kałuża for many years.

Both Survivors, Ester Gur-Arie and Cypora Klang, are present at the ceremony today so as to offer a gesture of thanks to their Rescuers. Together with the Ambassador of Israel they will present the Medal and Certificate of Honour into the hands of Angelika Kałuża and Eugen Kałuża, children of the late Maria Kałuża.

Warsaw, 31 August 2012